

SHAXSNING OILA MUHITIDA VA JAMIYATDA SHAKLLANISHI

Murodjonova Shahzoda Elyor qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada shaxsning oila muhitida va jamiyatda shakllanish jarayoni keng yoritilgan. Unda shaxs tushunchasi, uning rivojlanish omillari, oila va jamiyatning roli tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy muammolar va ularning yechimlari ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: shaxs, oila, jamiyat, tarbiya, ta'lim, ijtimoiy muhit, shaxs shakllanishi, ijtimoiylashuv, axloqiy tarbiya, barkamol avlod.

Аннотация: В данной статье рассматривается процесс формирования личности в семейной среде и обществе с научно-теоретической точки зрения. Раскрывается содержание понятия личности, а также анализируются основные факторы, влияющие на её развитие, в частности роль семьи и общества. Кроме того, освещаются современные проблемы, возникающие в процессе социализации личности, и обосновываются эффективные пути их решения. Результаты исследования имеют важное научно-практическое значение в формировании гармонично развитой личности.

Ключевые слова: личность, семья, общество, социализация, воспитание, образование, социальная среда, нравственное воспитание, развитие личности, гармоничная личность

Abstract: This article examines the process of personality formation within the family environment and society from a scientific and theoretical perspective. It explores the concept of personality and analyzes the main factors influencing its development, particularly the role of family and society. In addition, the study highlights contemporary challenges in the process of socialization and proposes effective ways to address them. The findings have significant scientific and practical importance in shaping a well-rounded and harmonious individual.

Keywords: personality, family, society, socialization, upbringing, education, social environment, moral development, personality development, well-rounded individual

Shaxsning shakllanishi inson hayotidagi eng muhim va murakkab jarayonlardan biri hisoblanadi. Bu jarayon inson tug'ilgan paytdan boshlab umrining oxirigacha davom etadi. Shaxsning rivojlanishi biologik, psixologik va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladi. Ayniqsa, insonning dastlabki rivojlanish bosqichida oila muhitining ta'siri beqiyos bo'lsa, keyingi bosqichlarda jamiyatning roli tobora ortib boradi.

Hozirgi globallashuv davrida shaxsning shakllanishi yanada murakkablashib bormoqda. Axborot oqimining kuchayishi, ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi va madaniy o'zgarishlar shaxsning dunyoqarashi va xulq-atvoriga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli shaxsni barkamol inson sifatida tarbiyalashda oila va jamiyatning uyg'un hamkorligi

muhim ahamiyat kasb etadi. Shaxs tushunchasi va uning shakllanish omillari. Shaxs — bu ongli faoliyat yurituvchi, jamiyatda muayyan o‘rin egallagan va ijtimoiy munosabatlarga kirishuvchi insondir. Shaxs faqat biologik mavjudot emas, balki ijtimoiy mavjudot sifatida shakllanadi. Shaxsning shakllanishiga bir nechta asosiy omillar ta’sir ko‘rsatadi. Birinchidan, biologik omillar, ya’ni irsiyat muhim ahamiyatga ega. Insonning jismoniy va qisman psixologik xususiyatlari nasldan-naslga o‘tadi. Biroq bu omil shaxs shakllanishida hal qiluvchi emas. Ikkinchidan, ijtimoiy muhit asosiy rol o‘ynaydi. Inson jamiyatda yashar ekan, u doimiy ravishda turli ijtimoiy munosabatlarga kirishadi va bu jarayonda o‘z shaxsiyatini rivojlantiradi. Uchinchidan, tarbiya va ta’lim shaxs rivojlanishining muhim omillaridir. Tarbiya orqali insonda axloqiy qadriyatlar shakllansa, ta’lim orqali bilim va tafakkur rivojlanadi.

Oila muhitining shaxs shakllanishidagi o‘rni. Oila shaxs shakllanishining boshlang‘ich va eng muhim bosqichi hisoblanadi. Bola dunyoga kelgach, ilk bor oilaviy muhit bilan tanishadi va shu muhit orqali hayotni anglay boshlaydi. Oila shaxsning axloqiy tarbiyasida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Bola yaxshi va yomon, halol va harom, rost va yolg‘on tushunchalarini avvalo oilada o‘rganadi. Ota-onaning xatti-harakatlari bola uchun eng katta namuna hisoblanadi. Bundan tashqari, oila bolaning emotsional rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Mehr, e’tibor va qo‘llab-quvvatlash bolaning ruhiy sog‘lom bo‘lib ulg‘ayishiga yordam beradi. Aksincha, nizoli va befarq muhit bolaning psixologik holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Oila shuningdek ijtimoiy ko‘nikmalarni shakllantiradi. Bola muloqot qilish, hurmat qilish, muomala madaniyatini aynan oilada o‘rganadi. Bu ko‘nikmalar keyinchalik jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga asos bo‘ladi.

Jamiyatning shaxs shakllanishidagi o‘rni. Shaxsning shakllanishida jamiyat ham muhim rol o‘ynaydi. Oila shaxsni shakllantirishning boshlang‘ich bosqichi bo‘lsa, jamiyat bu jarayonni davom ettiradi va rivojlantiradi. Ta’lim tizimi shaxs rivojlanishining asosiy vositalaridan biridir. Maktab va oliy ta’lim muassasalari orqali inson bilim oladi, dunyoqarashini kengaytiradi va mustaqil fikrlashni o‘rganadi. Ijtimoiy muhit, ya’ni tengdoshlar, do‘stlar va jamoa shaxsning xulq-atvoriga katta ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, o‘smirlik davrida bu ta’sir yanada kuchli bo‘ladi. Shuningdek, ommaviy axborot vositalari va internet zamonaviy shaxs shakllanishida muhim omilga aylangan. Ular orqali inson turli axborotlarni qabul qiladi va bu uning qarashlariga ta’sir qiladi. Oila va jamiyat bir-biri bilan chambarchas bog‘liq tizimlardir. Oila jamiyatning kichik modeli bo‘lib, unda shakllangan shaxs keyinchalik jamiyat hayotida faol ishtirok etadi. Agar oilada sog‘lom muhit mavjud bo‘lsa, jamiyatda ham ijobiy natijalar kuzatiladi. Shu bilan birga, jamiyatdagi iqtisodiy va madaniy sharoitlar ham oilaga ta’sir qiladi. Bu ikki tizim bir-birini to‘ldirib turadi. Bugungi kunda shaxs shakllanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatuvchi omillar ham mavjud. Oiladagi ziddiyatlar, tarbiyaga e’tiborning yetishmasligi, internetning salbiy ta’siri shular jumlasidandir. Bu muammolarni bartaraf etish uchun oilada sog‘lom muhit yaratish, bolaga

individual yondashish, ta’lim va tarbiyani uyg’unlashtirish zarur. Shuningdek, yoshlarni to’g’ri yo’naltirishda jamiyatning roli ham katta.

Xulosa

Shaxsning shakllanishi uzluksiz va murakkab jarayon bo’lib, unda oila va jamiyat asosiy o‘rin tutadi. Oila shaxsning dastlabki tarbiya maskani bo’lsa, jamiyat uning rivojlanish maydonidir. Ularning uyg’unligi barkamol insonni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent
Rahimov S. Pedagogika asoslari. – Toshkent
G‘ulomov A. Psixologiya. – Toshkent
O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to’g’risida”gi qonuni
O‘zbek pedagogikasi va tarbiya asoslariga oid ilmiy manbalar